

Verslag van de 24e jaarvergadering van het International Waterfowl Research Bureau

J. Rooth

Deze bijeenkomst werd van 20 tot 28 november 1978 te Carthago, Tunesië, gehouden en bestond uit de volgende onderdelen:

- 1) de vergadering van de Executive Board, waaraan de nationale gedelegeerden en werkgroepcoördinatoren deelnemen.
- 2) een symposium over in kolonies broedende watervogels, speciaal in het mediterrane gebied.
- 3) een 1-daagse excursie tussen 1 en 2 in naar het meer Ichkeul (nationaal park).
- 4) een 2-daagse excursie van afloop van het symposium naar meren en kustgebieden, zuidelijk van Tunis.

Op de **Board meeting** waren 23 van de 32 lidstaten aanwezig, met Senegal als nieuwste lid. Er waren vertegenwoordigers van de volgende internationale organisaties ICBP, IUCN, UNESCO en WWF. Daarnaast waren er waarnemers uit Mauretanië, Niger, Tsjaad, Mali, Marokko en Algerije. De opzet om met de keuze van de vergaderplaats en het onderwerp van het symposium, ook Noord- en Westafrikaanse landen te interesseren was dus wel geslaagd.

Als gevolg hiervan nam de bespreking van de nationale rapporten relatief veel tijd. Deze rapporten zullen in het IWRB-Bulletin in verkorte vorm worden gepubliceerd, zodat hier volstaan kan worden met enkele opmerkingen, nadat eerst de meer algemene onderwerpen aan de orde zijn geweest.

Ramsar-conventie

Sinds de 23e jaarvergadering zijn Denemarken, Polen en IJsland toetreden tot de conventie met respectievelijk 397.800 ha, 710 ha en 20.000 ha water- en moerasgebieden. Er hebben nu 21 landen geratificeerd. Hongarije en de DDR zullen ook toetreden en brengen elk circa 8 internationaal belangrijke 'wetlands' in.

Ierland, België, Nederland en Portugal hebben de conventie wel ondertekend maar nog niet geratificeerd. In Nederland is het wachten nog op de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer. De Tweede Kamer heeft het wetsontwerp goedgekeurd en zelfs op uitbreiding van de lijst van internationaal belangrijke gebieden aangedrongen, zodat na de Planologische Kern Beslissing over de Waddenzee, grote delen van de Waddenzee ook onder de conventie zullen worden gebracht. West-Duitsland heeft 175.660 ha van het Waddengebied onder de conventie gebracht.

Denemarken heeft dit nog niet gedaan onder andere in verband met de voorgenomen dijkwerken op het vasteland, waarover nog met Sleeswijk-Holstein overlegd wordt.

Overigens blijkt uit de bijna 400.000 ha die Denemarken op de lijst opvoert en uit de Nederlandse plannen om grote delen van het Waddengebied onder de conventie te brengen, dat de beweringen van Saeijs en Baptist, dat in dichtbevolkte gebieden als Nederland

slechts kleine gebieden worden opgevoerd, nergens op stoelt (H. L. F. Saeijs & H. J. M. Baptist, Evaluatie van de West-Europese overwinteringsgebieden van watervogels. Nota 78-10 (MB+A 688) van de Deltadienst, afd. Milieuonderzoek; zie ook Het Vogeljaar 26 (5): 253). In totaal zijn tot nu toe circa 5.600.000 ha water- en moerasgebieden in Afrika, Australië, Azië en Europa onder de Wetlandconventie gebracht.

De eerste van de conventie omschreven technische vergaderingen over de status en veranderingen in de lijst van wetlands zal mogelijk in 1980 in Italië plaatsvinden.

Frankrijk handhaaft juridische en formele bezwaren tegen de huidige tekst. Er wordt hieraan tegemoetgekomen door, mogelijk ook in 1980, in Engeland een diplomatieke conferentie te beleggen waar de tekst van de conventie kan worden geamendeerd.

Ringonderzoek

Het beleid van de IWRB ten aanzien van metalen ringen is als volgt:

ganzen:

- het bestaande ringprogramma voldoet (enige uitbreiding met kleurringen is wenselijk).

eenden:

- het ringen op bestaande stations moet op zo'n schaal worden voortgezet dat berekening van overleving per kalenderjaar mogelijk is;
- precieze bepaling van leeftijd en sexe is uiterst belangrijk;
- ieder station moet proberen 500 vogels per jaar te ringen van elke jaarklasse;
- het ringen van eenden is vooral ook wenselijk in het mediterrane gebied;
- goede verplaatsbare vanginstallaties dienen te worden ontwikkeld.

Steltlopers

- het ringen van alle soorten steltlopers, in de

Palaeartic ten oosten van de lijn Senegal, Tunesië, de Camargue, Polen en Finland zou erg waardevol zijn;

- het ringen van steltlopers, vooral die in het binnenland voorkomen, is voor het hele palearctische gebied erg belangrijk;
- onderzoek naar plaatstrouw, verspreiding en gebruik van een netwerk van biotopen is van groot belang;
- bepaling van de jaarlijkse mortaliteit is van belang;
- bepaling van seizoensvariatie is belangrijk;
- grondig onderzoek moet worden verricht in bedreigde gebieden.

Er is nog een discussie aan de gang of ook het ringen met kleurringen of andere kleurmerken door de IWRB gecoördineerd en geadmistreerd dient te worden. Aan beide kleven grote problemen, zodat er nog geen beslissing is genomen.

Het aanleggen van poot- of halsringen met een 3- of 4-lettercode (of cijfers, of combinatie) is van bijzonder belang gebleken voor onderzoek bij zwanen, ganzen en flamingo's.

Training van beheerders van wetlands en watervogels

Er worden mogelijkheden onderzocht om de aanstelling van een trainingsdeskundige bij de IWRB mogelijk te maken. Scholing op verschillende niveaus is wenselijk vooral in ontwikkelingslanden. Er is al samenwerking met Tunesië, Egypte en Pakistan ten aanzien van opleiding en uitwisseling van ornithologen en behorend personeel. Frankrijk is hierbij ook actief in de Frans-sprekende Afrikaanse landen.

Loodvergiftiging door hagelkorrels

Sterfte van watervogels door hagelkorrels, die loodvergiftiging veroorzaken, is vastgesteld in Australië, Canada, Frankrijk, Italië, Nieuw Zeeland, USA en het Verenigd Koninkrijk.

Omdat er gegronde vrees bestaat dat het euvel wijd verspreid is, zal er in IWRB-verband een enquête naar worden ingesteld.

In de USA, waar jaarlijks 3 miljoen eenden aan loodvergiftiging sterven, is men al met stalen hagel aan het experimenteren, maar men wil ook nog ander materiaal proberen, die minder bijverschijnselen leveren.

Overwinteringsgebieden in het zuidelijk palearctische gebied

Midwintertellingen van eenden en steltlopers hebben aangetoond dat water- en moerasgebieden in het mediterrane gebied, West-Azië, Noord- en West-Afrika minstens even belangrijk zijn voor een groot aantal soorten trekvogels als de meer bekende en beter gedocu-

menteerde gebieden in het noordelijk palearctisch gebied. Het aantal water- en moerasgebieden is er vaak kleiner dan op noordelijker breedte, maar de oppervlakte en daarmee de 'carrying capacity' is groter.

Deze gebieden worden echter onder invloed van een toenemende economische en sociale ontwikkeling in deze landen erg bedreigd door andere bestemmingen onder andere via drooglegging, cultuurtechnische maatregelen, waterreservoirs en dergelijke. Vaak zijn zulke plannen er al of is de uitvoering al begonnen zoals de regulatie van de Senegalrivier in Mali, Mauretanië en Senegal, ontginning van de Macta-moerassen in Algerije, bouw van dammen in de rivieren die de meren Ichkeul en Kelbia in Tunesië moeten voeden, drooglegging en ontginning van het Menzaleh-meer in de Nijl-delta, constructie van het Jonglei-kanaal rond de Sudd-moerassen in Soedan, landbouwkundige en toeristische ontwikkelingen in de Donau-delta en in de Marismas van de Guadalquivir en de Camargue. Dit zijn allemaal belangrijke biotopen, zowel voor broedvogels als voor trekvogels uit het noordelijke palearctische gebied.

De noodzaak van studies over het effect van de veranderingen en de begeleiding van zulke werken zijn van groot belang voor het behoud van watervogels.

Wader Research Group

Een overzicht van de gemiddelden van 5 jaar midwintertellingen in Europa kan nu worden gegeven. De totaal-cijfers kunnen gebruikt worden voor de 1% norm van een flyway populatie om de internationale betekenis van een gebied aan te geven.

Goose Research Group

De eerste tellingen van de teruggekeerde Rotganzen gaven 40% juvenielen te zien in Engeland en 42% in Bretagne. In Nederland en Sleeswijk-Holstein 50-57%. Er is kennelijk een goed broedseizoen geweest zodat de populatie zich verdubbeld kan hebben. Het is een natuurlijk experiment om te zien wat er nu gebeurt in de gebieden langs de Frans-Atlantische kust: wordt het voedsel daar nu een beperkende factor of is er nog voldoende draagkracht?

Ook in Engeland is men vast begonnen met experimenten om ganzen te verjagen; ook worden voorbereidingen getroffen om gansenschade uit te betalen.

In Engeland en Duitsland neemt de illegale jacht op Rotganzen toe.

In West-Duitsland werd er deze herfst voor het eerst op binnendijkse graanvelden gefoeraard door Rotganzen.

Woodcock and Snipe Research Group

Onderzoek aan 17 Houtsnippen, die met zentertjes werden uitgezet, toonde aan dat de mannetjes polygaam zijn. Ze bolderen op opeenvolgende nachten op verschillende plaatsen wel 2-3 mijl van elkaar.

De mannetjes blijven maar enkele dagen bij een wijfje en gaan dan naar een ander wijfje toe.

National reports

Zoals in de inleiding is uiteengezet wordt op deze plaats volstaan met een kleine selectie van voor Nederland interessante zaken.

Denemarken

De Minister van Landbouw heeft de Deense Waddenzee gedeeltelijk de bestemming 'game reserve' gegeven, dat wil zeggen in sommige delen is er helemaal geen jacht toegestaan en in andere delen is de jacht vanuit boten verboden.

De Aalscholwers nemen toe, er zijn nu circa 1500 paar. Op sommige plaatsen worden jongen gedood om de populatie niet te laten groeien. De jacht op Aalscholwers is echter gesloten.

Ierland

De 650 Kleine Zwanen in de Wetford-sluis veroorzaken schade in omringende aardappelvelden.

In Denemarken werd geconstateerd dat de eieren van de Grauwe Kiekendief minder gif bevatten dan de Sperwer (hierboven afgebeeld).

Foto: Frits van Daalen.

Iran

Voor het eerst sinds 60 jaar zijn er 10-16 Sibेरische Kraanvogels gezien. Er wordt gepeperd om in 1980 eieren van deze soort uit te

Gemiddelde aantallen steltlopers van de januari-tellingen 1974-1978 aan de Europese kusten.

	Denemarken zonder Waddenzee	Waddenzee	Delta	België	Groot- Britannië	Ierland	Frankrijk	Spanje	Portugal	Totaal
Scholekster	+	304.5	100.0	0.6	200.0	15.3	30.2	2.0	0.2	652.8
Steltkluit	-	-	-	-	-	-	+	0.1	0.1	0.2
Kluit	-	2.1	0.4	+	0.1	-	9.6	0.5	10.4	23.1
Bontbekplevier	+	+	0.3	0.1	7.9	0.6	1.1	3.3	1.8	15.1
Strandplevier	-	-	-	+	+	-	0.2	0.2	0.7	1.1
Zilverplevier	+	4.2	4.8	0.1	13.5	0.6	10.6	3.1	4.0	41.0
Kanoetstrandloper	+	45.8	20.0	-	189.5	17.1	7.3	10.0	1.0	290.7
Drieteenstrandloper	-	2.7	2.5	0.7	10.0	0.4	0.5	+	0.3	17.1
Kleine Strandloper	-	-	-	+	+	+	0.1	0.2	0.5	0.8
Paarse Strandloper ++	-	0.2	0.2	0.3	18.5	+	1.3	-	-	20.5
Bonte Strandloper	2.3	210.3	81.0	1.1	561.4	51.3	322.6	14.0	47.7	1291.7
Kemphaan	-	0.1	0.2	0.4	1.0	+	0.4	+	+	2.2
Grutto	-	+	-	-	4.5	2.5	10.3	6.4	11.4	35.1
Rosse Grutto	-	24.6	4.1	+	40.0	15.5	3.1	0.2	3.4	90.9
Regenwulp	-	+	-	-	+	+	+	0.1	+	0.1
Wulp	+	81.2	8.0	0.7	62.0	11.1	14.6	2.4	1.4	181.4
Zwarte Ruiter	-	+	0.1	+	0.1	+	+	+	0.2	0.5
Tureluur	0.1	16.5	3.2	0.2	77.1	6.0	2.5	0.8	4.4	110.8
Groenpootruiter	-	+	+	-	0.3	0.3	+	+	+	0.7
Witgatje	-	+	-	-	+	+	+	+	+	0.2
Oeverloper	-	-	-	-	+	+	+	+	+	0.2
Steenloper ++	-	2.4	1.5	0.6	10.8	0.5	0.5	-	0.1	16.4
	2.4	694.6	226.2	4.8	1096.7	121.2	414.9	43.3	87.6	3802.6

++ talrijker op rotsige kusten, ook in Noorwegen en IJsland.
Aantallen in duizendtallen, + minder dan 50.

laten broeden door gewone Kraanvogels in West-Siberië, in de verwachting dat de soort dan voor Iran behouden kan blijven.

Italië

Op Sardinië treedt regelmatig botulisme op en veroorzaakt o.a. de dood van Flamingo's. De conventie van Parijs is getekend zodat, althans op papier de voorjaarsjacht op zangvogels gesloten is.

USA

Per jaar verdwijnt 5% van de wetlands. Jaarlijks sterven 100.000 ganzen en eenden aan botulisme.

Verenigd Koninkrijk

Bij de Spitsbergen/Solway-populatie van de Brandgans werden in 1977 in samenwerking met Nederlanders 1131 ganzen in Spitsbergen geringd en later nog 168 in het wintergebied Solway.

In het winterkwartier, in het broedgebied en op een pleisterplaats in Noord-Noorwegen werd 80% van gemerkte ganzen teruggezien. Dit bewijst wel dat door gebruik te maken van afleesbare plastic ringen snel veel informatie over verspreiding en terreingebruik verkregen kan worden.

De Nature Conservation Council is aan het onderhandelen om het gebied in het Ribble-estuarium, dat door een Nederlander was gekocht om het te ontginnen, terug te kopen om het als natuurgebied te beheren.

Symposium

Het onderwerp van het symposium was 'Conservation of colonially nesting waterfowl'. Het geheel was toegespitst op soorten en situaties

- Drs. J. Rooth, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum (U.).

die in het mediterrane gebied voorkomen. Er waren dan ook veel bijdragen uit het Station biologique du Tour du Valet in de Camargue over reigers, Vorkstaartplevieren, meeuwen en sterns, Flamingo's en Pelikanen.

Ook het lepelaaroverzicht, dat onze landgenoot Poorter gaf sluit hierbij goed aan in verband met relaties tussen de Nederlandse en Spaanse lepelaarkolonies en de overwinteringsgebieden in Noord- en West-Afrika. De voordrachten zullen gepubliceerd worden.

Excursies

Het nationale park bij Ichkeul in het noorden van het land werd bezocht. Dit is het meest oostelijke gebied waar de Grauwe Ganzen uit Centraal-Europa in Noord-Afrika overwinteren. Er werden er een kleine 3000 gezien.

Er overwinteren hier regelmatig 300.000-400.000 eenden o.a. veel Tafeleenden, Topper-eenden, Smienten, Pijlstaarten en Meerkoeten. Er waren in de omringende moerassen en graslanden veel Grutto's, Tureluurs, Kieviten en Steltkluten te zien, enkele Witkopeenden en vele tientallen Flamingo's.

In de meren in de baai bij Tunis zagen we tegen de achtergrond van industrie en krottenwijken o.a. duizenden Flamingo's, waarbij vele juvenielen die deze zomer in de Camargue werden geringd. Honderden Aalscholvers uit Denemarken en Nederland overwinteren hier, evenals enkele tientallen Lepelaars, vermoedelijk uit Midden-Europa afkomstig. Verder zagen we veel Kleine Zilverreigers, Kluten en Steltkluten.

Bij het opgedroogde meer Kelbia zagen we tientallen Kraanvogels en 8 Morinelplevieren op de akkers. Door de sterk wisselende regenval zijn wetlands niet altijd nat in Tunesië. Dit is wel het geval met de grote zoutpannen bij Monastir waar we, behalve Flamingo's, ook Reuzensterns en Dunbekmeeuwen zagen.

In Engeland en Duitsland neemt de illegale jacht op Rotganzen toe!

Foto: Fred Hess.